

Sygn. akt III APz 55/13

POSTANOWIENIE

Dnia 30 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 30 grudnia 2013 r. w Gdańsku na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej Oddział w T.

przeciwko (...) Oddział w T.

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w Toruniu - IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 listopada 2013 r., sygn. akt IV P 28/12

postanawia:

oddalić zażalenie.

Sygn. akt III APz 55/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 27 listopada 2013 r., sygn. akt IV P 28/12 Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił wniosek (...) Oddział w T. o zwolnienie od opłaty sądowej od apelacji od wyroku Sądu Okręgowy w Toruniu z dnia 14 października 2013 r. w sprawie IV P 28/12.

W uzasadnieniu Sąd I instancji wskazał, że pozwany w odpowiedzi na wezwanie do uzupełnienia braków formalnych wniosku o zwolnienie od opłaty sądowej w piśmie procesowym z dnia 20 listopada 2013 r. przedstawił swoją sytuację finansową wraz z dokumentami. Zgodnie z załączonym zeznaniem o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) przez pozwanego - podatnika podatku dochodowego od osób prawnych za rok podatkowy 2012 oraz bilansu sporządzonego na dzień 31 grudnia 2012 r. i rachunku wyników na dzień 31 grudnia 2012 r. związek odnotował stratę w wysokości 12.627,74 zł. Saldo zaś rachunku pozwanego o nr (...) prowadzonego przez Bank (...) wynosiło: na dzień 31 sierpnia 2013 r. - 157.010,73 zł na dzień 30 września 2013 r. - 163.510,17 zł na dzień 31 października 2013 r. - 170.366,80 zł.

Sąd Okręgowy analizując sytuację majątkową pozwanego uznał, że w świetle art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

(t.j. Dz.U. z 2010 r., Nr 90., poz. 594 ze zm.) brak jest podstaw do zwolnienia pozwanego

od obowiązku uiszczenia rozpatrywanej opłaty. W przedstawionej przez pozwanego sytuacji finansowej wprawdzie wynika, że pozwany za rok podatkowy odnotował stratę w wysokości 12.627,74 zł, to jednak posiada środki finansowe na koncie w kwocie 170.366,80 zł. Sytuacja pozwanego wynikająca z przedłożonych dowodów nie może być uznana za trudną, ponieważ posiada środki na uiszczenie opłaty sądowej.

Powyższe postanowienie zaskarżył pozwany wnosząc o jego zmianę i zwolnienie od obowiązku poniesienia opłaty sądowej od apelacji.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenie: art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, a to przez przyjęcie, że pozwany posiada środki na niszczenie opłaty od apelacji oraz art. 104 ust.

2 ustawy o kosztach poprzez jego niezastosowanie.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że Sąd I instancji nie wziął pod uwagę, że pozwany jest związkiem zawodowym czyli dobrowolną i samorządną organizacją ludzi pracy, powołaną do reprezentowania i obrony ich praw, interesów zawodowych i socjalnych. Głównym źródłem przychodów pozwanego są składki członkowskie, nie prowadzi

on działalności gospodarczej, a nawet gdyby taką prowadził, to zgodnie z art. 24 ust.

1 ustawy o związkach zawodowych dochód z działalności gospodarczej prowadzonej przez związki zawodowe służy realizacji ich zadań statutowych i nie może być przeznaczony

do podziału pomiędzy ich członków. Sąd Okręgowy powinien był rozważyć zastosowanie przepisu art. 104 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zgromadzone na rachunku bankowym środki są przeznaczone na działalność statutową Związku. Pozwany nie był inicjatorem toczącego się postępowania i dlatego nie mógł przewidzieć obowiązku poniesienia kosztów z nim związanych. Z drugiej zaś strony jako organizacja reprezentująca ludzi pracy jest zobowiązany do podejmowania wszelkich działań mających na celu obronę ich interesów, jak ma to miejsce w przedmiotowej sprawie, ponieważ niewniesienie środka odwoławczego od niekorzystnego wyroku Sądu I instancji znacznie uszczupliłoby zasoby finansowe Związku i tym samym uniemożliwiło mu wykonanie celów statutowych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

Wstępnie stwierdzić należy, że postępowanie sądowe jest co do zasady odpłatne. Wyjątkiem w tym zakresie są zaś regulacje zawarte w art. 100 - 104 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594

ze zm.; dalej ustawa) dotyczące zwolnienia od kosztów sądowych.

Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi w istocie pomoc państwa dla podmiotów, które z uwagi na ich trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 marca 2010 r., II PZ 34/09, LEX nr 603836 wskazał, że opłaty sądowe stanowią rodzaj danin publicznych. Zwolnienia od ponoszenia tego rodzaju danin stanowią odstępstwo od konstytucyjnego obowiązku ich powszechnego

i równego ponoszenia, wynikającego z art. 84 Konstytucji RP. Dlatego też zwolnienia mogą być stosowane w sytuacjach wyjątkowych, gdy istnieją uzasadnione powody do przerzucenia ciężaru dotyczącego danej osoby na współobywateli. Z ich bowiem środków pochodzą dochody budżetu państwa, z których pokrywa się koszty postępowania sądowego w razie zwolnienia skarżącego z obowiązku ich ponoszenia.

Pozwany wniósł o zwolnienie od uiszczenia opłaty sądowej od apelacji na podstawie art. 103 ustawy, który stanowi, że Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie.

Przesłanką ww. przepisu jest wyłącznie wykazanie braku dostatecznych środków na pokrycie tych kosztów. Zawarte w art. 103 ustawy sformułowanie - jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie - należy rozumieć jako obowiązek wykazania trwałej niemożności uzyskania środków na uiszczenie kosztów sądowych (A. Zieliński, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz, C.H. Beck, 2010).

Zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy nie mają obowiązku uiszczania opłat organizacje pożytku publicznego działające na podstawie przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem spraw dotyczących prowadzonej przez te organizacje działalności gospodarczej, a także organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, ze zm.) w sprawach dotyczących realizacji zleconego zadania publicznego na podstawie przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Natomiast ust. 2 art. 104 ustawy stanowi, że innym organizacjom społecznym, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych w ich własnych sprawach prowadzonych w związku

z działalnością społeczną, naukową, oświatową, kulturalną, sportową, dobroczynną, samopomocową, w zakresie ochrony konsumenta, ochrony środowiska i opieki społecznej. Przyznając zwolnienie od kosztów sądowych, sąd uwzględnia przede wszystkim statutowe cele działalności danej organizacji i możliwości oraz potrzeby realizacji tych celów na drodze postępowania cywilnego.

Sąd przy ocenie wniosku złożonego przez organizacje społeczne, w wypadkach wskazanych w art. 104 ust. 2 ustawy, uwzględnia przede wszystkim statutowe cele danej organizacji i możliwości oraz potrzebę realizacji tych celów na drodze postępowania cywilnego (M. Sorysz, Zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym – zagadnienia wybrane, MOP rok 2011, numer 4).

Preferencja dotyczy przede wszystkim zakresu użyteczności publicznej działalności organizacji oraz potrzeby wdrożenia postępowania sądowego dla realizacji statutowych celów. Są to przesłanki pozafiskalne, preferowane przy ustawowym zwolnieniu od kosztów określonych podmiotów i uprzywilejowanych roszczeń. Przepis ten nie wyłącza jednak badania możliwości płatniczych omawianej organizacji społecznej, bo mówi też o potrzebie uwzględnienia „możliwości realizacji celów statutowych na drodze postępowania cywilnego”, aczkolwiek przesłanki pozafiskalne są wyraźnie preferowane (A. Górski, L. Walentynowicz, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny, Oficyna, 2008).

Podstawowym warunkiem zastosowania art. 104 ust. 2 ustawy do organizacji społecznej - niezależnie od tego, czy jest ona osobą prawną, czy nie - jest brak statutowo określonego zadania prowadzenia działalności gospodarczej i udział w postępowaniu sądowym we własnej sprawie, prowadzonej w związku z bliżej określoną w tym przepisie działalnością. Wskazany przepis z jednej strony nie obliguje sądu do zwolnienia od kosztów sądowych, a z drugiej strony nakazuje uwzględnienie przy rozstrzygnięciu takiego wniosku przede wszystkim statutowych celów działalności danej organizacji i możliwości oraz potrzeby realizacji tych celów na drodze postępowania cywilnego. Tak więc nie ma tutaj decydującego znaczenia fakt, czy organizacja ma dostateczne środki na pokrycie kosztów sądowych, a kluczowe znaczenie mają przesłanki określone w zdaniu 2 ust. 2 art. 104 ustawy. Innymi słowy, nawet gdy ta organizacja ma dostateczne środki na pokrycie kosztów sądowych, to może być od nich zwolniona na podstawie swobodnej oceny sędziowskiej statutowych celów danej organizacji i możliwości realizacji tych celów w tym konkretnym postępowaniu sądowym. Ponadto chociaż art. 104 ust. 2 ustawy nie wymaga wprost

od organizacji starającej się o zwolnienie od kosztów sądowych wykazania przesłanek, o jakich mowa w tym przepisie, to jednak nie sposób przyjąć, iżby sąd z urzędu był zobowiązany do badania, czy one faktycznie istnieją. Tak więc w razie niewykazania tych przesłanek we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych przez organizację społeczną, sąd będzie miał podstawy do oddalenia wniosku, bez konieczności wzywania o wykazanie przesłanek uzasadniających to zwolnienie. Sąd jest natomiast uprawniony w razie wątpliwości do zarządzenia dochodzenia, o jakim mowa w art. 109 ustawy (J. Ignaczewski, A. Daszyński, Koszty postępowania cywilnego, C.H. Beck).

Pozwany – związek zawodowy – jako organizacja społeczna wniosła o zwolnienie od obowiązku uiszczania opłaty sądowej od apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 14 października 2013 r. w sprawie IV P 28/12. Wartość przedmiotu zaskarżenia

to kwota 104.414,75 r., zatem opłata sądowa od apelacji stosownie do treści art. 13 ust. 1 ustawy wynosi 5.221,00 zł.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego skarżący niezasadnie zarzucił Sądowi Okręgowemu niewłaściwe zastosowanie art. 103 ustawy poprzez przyjęcie, że pozwany posiada środki na uiszczenie opłaty od apelacji.

Sąd I instancji dokonał trafnej analizy złożonych przez pozwanego dokumentów. Z zeznania o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) - podatnika podatku dochodowego od osób prawnych za rok podatkowy 2012 oraz bilansu sporządzonego na dzień 31 grudnia 2012 r. i rachunku wyników na dzień 31 grudnia 2012 r. wynika, że związek odnotował stratę w wysokości 12.627,74 zł. Saldo zaś rachunku pozwanego o nr (...) prowadzonego przez Bank (...) S.A. wynosiło: na dzień 31 sierpnia 2013 r. - 157.010,73 zł, na dzień 30 września 2013 r. - 163.510,17 zł na dzień 31 października 2013 r. - 170.366,80 zł.

Zatem na dzień 31 października 2013 r. pozwany dysponował kwotą 170.366,80 zł, która co prawda pochodziła ze składek członkowskich, ale pozostawała w dyspozycji związku zawodowego.

Ponadto pozwany zarzucił Sądowi I instancji, że nie zastosował art. 104 ust. 2 ustawy.

Niewątpliwie pozwany jest związkiem zawodowym, a więc dobrowolną i samorządną organizacją ludzi pracy, powołaną do reprezentowania i obrony ich praw, interesów zawodowych i socjalnych (art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych /t.j. Dz.U. z 2001 r., Nr 79, poz. 854 ze zm./).

Jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego w okolicznościach niniejszej sprawy nie można stwierdzić, aby pozwany jako organizacja społeczna występował „we własnej sprawie” w związku z prowadzoną działalnością statutową. Należy mieć na uwadze,

że powód (...) Spółka Akcyjna Oddział w T. wytoczyła przeciwko pozwanemu powództwo o zapłatę kwoty 104.416,75 r. Sąd Okręgowy ustalił,

że udostępniony przez powoda pozwanemu modemu umożliwiający bezprzewodowy dostęp do Internetu został wykorzystany przez osoby, które były wprawdzie członkami zarządu związku zawodowego, ale do celów prywatnych (wyrok z uzasadnieniem – k. 927,

936-951v a.s.). Związek zawodowy jest stroną pozwaną, ponieważ to jemu został przekazany przedmiotowy modem przez powoda – pracodawcę celem realizacji postanowień Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy z dnia 2 sierpnia 2006 r. i Umowy (...) nr (...) - (...) 2007 z dnia 19 lipca 2007 r.

Powyższe okoliczności są istotne z punktu widzenia art. 104 ustawy, ponieważ niniejsze postępowanie sądowe powinno być przeprowadzone dla realizacji statutowych celów pozwanego, który powinien wystąpić „we własnej sprawie”. Natomiast w ocenie Sądu II instancji taka sytuacja nie zachodziła, a tym samym brak było podstaw do uwzględnienia wniosku pozwanego o zwolnienie od opłaty sądowej stosunkowej od apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 14 października 2013 r. w sprawie IV P 28/12.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na mocy art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji postanowienia.